

По-третє, вирішення реальних проблем. Задавайте проекти, які вимагають пошуку нових рішень для реальних проблем. Це стимулює учнів думати креативно та шукати інноваційні відповіді.

По-четверте, самостійність та відповідальність. Давайте учням відчути відповідальність за весь процес проекту – від планування до виконання та презентації результатів. Це розвиває навички самостійності та лідерства.

По-п'яте, використання різних засобів і ресурсів. Заохочуйте учнів використовувати різноманітні ресурси, інструменти та технології для реалізації своїх ідей.

По-шосте, оцінка і відзначення. Визначайте креативність та творчість як один з критеріїв оцінювання проектів. Підкреслюйте і відзначайте успіхи учнів у цьому напрямку.

Таким чином, метод проектів сприяє розвитку в учнів творчих здібностей, робить навчання цікавим і, в той же час, відповідальним процесом. Використання даного методу у навчальному процесі дозволяє учням активно досліджувати та розв'язувати реальні завдання, сприяє розвитку самостійності, критичного мислення, співпраці та здатності до творчого рішення проблем. Учні, які беруть участь у проектах, часто мають можливість виразити свою унікальну творчість та інноваційний підхід у роботі над завданням, що сприяє їхньому загальному розвитку.

Література

1. Артюшенко В. Л. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання. Технологічна освіта: проблема, інновації, перспективи: матеріали міжвузівської науково-практичної web-конференції (м. Лисичанськ, 18 березня 2014 р.). Лисичанськ: ТОВ «Лисичанська друкарня», 2014. С. 7-9.

2. Кудря О., Кісь А. Навчання старшокласників створенню виробів за власним проектом. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 2. Бердянськ : БДПУ, 2022. С.224-233 URL: <http://surl.li/mesau>

3. Рись О. Розвиток в учнів творчих здібностей у процесі вивчення технологій побутової діяльності. Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Полтава, 2022 р.) Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С.213-216. URL: <http://surl.li/mesax>

4. Шпортюк С.М. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання. Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (24-25 вересня 2020 року). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 224-227. URL: <http://surl.li/mesav>

СЕРДЮК ГАЛИНА

Інститут професійної освіти НАПН України (Київ)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Завдання розбудови української національної школи потребує нових підходів до ролі вчителя, який має володіти методичною майстерністю та дослідницькою компетентністю. Сучасний учитель як агент змін, вибудовує свою діяльність на ідеї партнерства, володіє свободою творчості й розвивається професійно. Відповідно до Концепції НУШ ключові компетентності для життя, з-поміж яких вільне володіння державною мовою та навчання впродовж життя, розглядаємо в контексті нової ролі вчителя-філолога в системі шкільної освіти. Оскільки «нова школа буде плекати українську ідентичність», освітнє середовище має забезпечити умови, засоби, технології для навчання й формування багатогранної особистості [1,19]. З огляду на це зростає роль науково-методичної роботи, яку виконує вчитель як дослідник, новатор, лідер. Погоджуємося з думкою, що «сучасний вчитель-філолог XXI століття має прагнути професійного саморозвитку, самореалізації, творчого пошуку...» [2,157]. Досліджуючи проблему організації науково-методичної роботи вчителів української мови і літератури в старшій профільній школі, ми спиралися на результати науково-методичних студій О. Артеменко, Л. Базиль, А. Заїки, В. Коваль, Л. Пасічник, М. Пентилюк, С. Сиваш, О. Семенов, В. Сидоренко, Т. Собченко.

Орієнтуючись на компетентнісні засади, на яких ґрунтується сучасна освіта, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на дослідницьких навичках і вміннях педагога. На нашу думку, учитель української мови і літератури в новій українській школі повинен володіти дослідницькою компетентністю, яку «розглядаємо як важливу умову реалізації індивідуальної дослідницької траєкторії вчителя-філолога та системного залучення учнів до навчально-дослідницької роботи» [3, 36]. Функції, що визначені в Концепції Нової української школи як провідні, розглядаємо з позиції оновленого іміджу вчителя-словесника. Окрім функцій планування, створення сприятливого освітнього середовища, рефлексії та професійного саморозвитку, особливого значення набуває функція проведення педагогічних досліджень та надання методичної допомоги, узагальнення та самоаналіз власного методичного досвіду.

Науково-методичну роботу вчителя-філолога розуміємо як системно організовану наукову, дослідницьку, методичну діяльність, що ґрунтується на глибокій мотивації вчителя до професійного саморозвитку. Зміст такої роботи корелюється відповідно до мети здійснювати систематичну роботу з удосконалення професійних компетентностей. Узагальнюючи теоретико-практичні дослідження щодо науково-методичної роботи філолога, її класифікації та видів, зазначимо, що структурні підрозділи (методичні комісії, об'єднання) школи/ліцею традиційно організовують взаємовідвідування, проведення відкритих уроків, семінарів, роботу з учителями-початківцями, участь у професійних конкурсах, підвищення кваліфікації. Зазначимо, що відповідно до результатів дослідження освітніх втрат під час війни, ініційованого Державною службою якості освіти у 2022 р., потреба в науковій підтримці вчителів складає від 15 до 20 % (залежно від регіонів) [4]. І хоч на перших позиціях потреба в технічній підтримці освітнього процесу, психологічній та матеріальній підтримці педагогів під час воєнного стану, ми вважаємо, що все залежить від якості організації та забезпечення, цілісності та системності науково-методичної роботи з учителями. У довгостроковій перспективі актуальним є оновлення системи методичного супроводу вчителя-філолога, що оптимізує час і простір педагогічного спілкування (як в онлайн так і офлайн-режимі). Передусім визначимо, що оновлених підходів потребує зміст роботи з учителями-словесниками. Виокремимо науково-методичну, навчально-методичну, організаційно-методичну, презентаційну роботу, що реалізуються в освітньому закладі.

Працюючи над розробкою моделі розвитку дослідницької компетентності вчителя української мови і літератури в системі науково-методичної роботи ліцею, ми визначаємо систему компонентів, що сприяють як професійному саморозвитку фахівця, так і високому рівню мовно-літературної освіти, яку забезпечує вчитель. Залучення сучасних учителів-філологів до дослідницької роботи є необхідним чинником для розвитку їхніх здібностей і як результат – запорукою розвитку здібностей їхніх учнів [5].

Орієнтуючись на узагальнені вимоги до вчителя, викладені в Концепції Нової української школи, визначаємо потребу розробити систему науково-методичної роботи вчителів-словесників як ефективного засобу вдосконалення професійної майстерності, розвитку креативності. Маючи ґрунтовні теоретико-практичні орієнтири щодо методичної роботи, учитель-філолог опанує різні види методичної роботи в науково-методичній системі школи/ліцею. Ми розуміємо перспективи професійного розвитку словесника в царині творчої свободи і фахової підтримки на основі передового науково-методичного досвіду вчителів-практиків.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://surl.li/hoha>
2. Собченко Т. Сучасні вимоги до підготовки майбутніх філологів у закладах вищої освіти в умовах цифровізації. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 8 (346). Ч. II, 2021, 157-166.
3. Сердюк Г. А. Аналіз основних дефініцій дослідження розвитку дослідницької компетентності вчителів української мови та літератури. *Professional Pedagogics*, 1(26), 2023, 31-40. URL: <http://surl.li/mesbc>
4. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. URL: <http://surl.li/mesbd>
5. Заїка А. Ю. Сучасний стан готовності майбутніх учителів-філологів до дослідницької діяльності з учнями старшої школи в загальноосвітніх навчальних закладах України. *Молодий вчений*. 5 (69), 2019, 126-129.

ХМАРУК АНАСТАСІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

АКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Навчання – процес двосторонній, і тому його якість залежить як від дидактичної досконалості роботи вчителів, так і від відношення учнів до проведених занять, від рівня їхньої пізнавальної активності. Тільки така інтеграція наукової змістовності й методичної майстерності учителя із умілим стимулюванням пізнавальної діяльності учнів створює надійну основу для глибокого й міцного оволодіння ними навчальним матеріалом. Тому стають усе більше популярними активні методи навчання, використання яких припускає не пасивне засвоєння учнями готових знань, а створення умов для активної творчої діяльності щодо придбання цих знань, формування вмій і навичок. Враховуючи це, у науково-методичній літературі [1] за рівнем прояву пізнавальної активності й самостійності учнів всі методи навчання розділяють на дві великі групи: пасивні й активні (рис.1).

Пасивні методи визначають форму взаємодії учнів і вчителя, у ході якої вчитель є основною діючою особою на уроці, а учні виступають у ролі пасивних слухачів, підпорядкованих директивам учителя. Зв'язок учителя з учнями у випадку використання пасивних методів здійснюється за допомогою опитувань, самостійних, контрольних робіт, тестів тощо.

Активні методи навчання забезпечують активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, стимулюють їх до активної розумової й практичної діяльності в процесі оволодіння навчальним матеріалом. Якщо вчитель використовує ці методи навчання, то учні вже не пасивні слухачі, а активні учасники уроку. Якщо у випадку застосування пасивних методів основною діючою особою й менеджером уроку був вчитель, то тут вчитель й учні перебувають на однакових правах. Якщо пасивні методи припускали авторитарний стиль взаємодії на уроці, то активним методам відповідає демократичний стиль.